

NIKOLA PETROVIĆ

Pisano perje novodobnih gurujev

V večini duhovnih skupin s koreninami v indijski religiji in tradiciji je prisotno prepričanje, da je osebna rast nemogoča brez vodstva duhovnega učitelja. Ta je iniciator duhovnega življenja, ključni člen pri notranjem razvoju učenca, most do Boga in še marsikaj. Srečanje z njim velja za znamenje neizmerne sreče, zato si ga želijo mnogi duhovni iskalci – celo v nekaterih novodobnih krščanskih skupinah je prisoten podoben odnos med učiteljem in učencem. V vedski Indiji, v 3. tisočletju pr. n. št., so bili religiozni obredi sestavni del družbenega življenja, opravljali pa so jih lahko le strogo trenirani svečeniki, ki so se učili pod okriljem gurujev. Ti so nadzirali pravilnost izvajanja obredov in drugih religioznih dolžnosti, zato so veljali za duhovne avtoritete ter bili naravno deležni spoštovanja ljudi in pokornosti učencev. Nikakor pa niso izstopali kot misteriozne, strahospoštovanje vzbujajoče osebnosti ali veličastne inkarnacije božanskosti, čeprav so poznali Boga najbolje od vseh in v nekem smislu prebivali v njem.

Kasneje, v obdobju, ki mu akademski znanstveniki pravijo upanišadska era, je opravljanje obredov zamenjala vdanost guruju kot pot do duhovne osvoboditve. Položaj guruja se je spremenil – dobil je vlogo prevodnika božanskosti, edinega kanala do Boga (podobno kot je Jezus zase rekel, da je edina pot do Očeta). Toda upanišadski guru je bil še vedno povsem človeški – resda silno bistroumen, prekanjen in sočuten, pa vendar

človek. Utelešal je modrost in življenjski navdih, ki ju je podajal učencu z uporabo razuma. Funkcionalno je bil učitelj in ne božanstvo. Njegova milost so bila življenjsko pomembna navodila o tem, kako delovati v tem življenju, da ne bi zapravili naslednjega.

Od 6. st. pr. n. št. do 8. st. n. št. je na indijskih tleh doživljal razmah budizem. Novi pogledi na guruja, ki jih je to prineslo, so temeljili na upanišadskih, le da niso izhajali iz avtoritete svetih spisov, temveč so prenesli odgovornost za razsvetljenje na posameznika. Učiteljeva vloga je bila, da mu pomaga vztrajati na poti, ki je zanj ustrezna. Kakor v vseh religijah so se kasneje tudi v budizmu izoblikovale doktrine, obredi, načela, disciplina in socialne norme, ki so ga naredile družbeno prepoznavnega, po drugi strani pa zameglile prvotno pristnost in preprostost. Za vzdrževanje religiozne institucije je potreben socialni sistem, ki se nikakor ne more izogniti vplivanju na posameznika, zato ga lahko v imenu spodbujanja k iskanju osebnega bistva od tega bistva celo oddalji. V takem sistemu je bil guru zelo pomemben prenašalec socialnih norm in običajev in ne le življenjske modrosti.

V začetku 9. st. je modrecu Šankaračarji uspelo oživiti vedsko tradicijo, del tega prizadevanja pa je bilo ponovno uvajanje upanišadskega guruja. Ker je bila miselnost ljudi pod močnim vplivom budistične doktrine, je Šankara vedске nauke nekoliko prilagodil, tako da so bili bolj podobni filozofiji praznine, ki jo je prinesel budizem. V predbudističnem obdobju so veljale Vede za neoporečen vir absolutne resnice, Šankara pa jim je ob bok postavil razumsko sklepanje (*anumano*) – učenec je uporabljal svete spise kot kašipot in njihove izjave z razumom asimilirati, tako da je dosegel poglobljeno razumevanje življenjskih resnic – ter dodatno opozarjal, da je treba teorijo preveriti in potrditi z osebno izkušnjo (*pratjaks*). S tem je naredil kompromis med meditativno-razumsko potjo budistov in obredno-vdanostno potjo Ved.

Ker je Šankara poudaril razum in izkušnjo kot pomembni merili na duhovni poti (vzporedno z nauki vedskih spisov), je odvrčal ljudi od papagajskega sledenja. Odnos med učiteljem in učencem se je razvil do precejšnje intimnosti, vendar ni vodil v "zlitje" osebnosti. Od učencev se ni pričakovalo, da se odpovejo svoji volji in občutku osebne odgovornosti. Svojega občutka vrednosti in biti niso prenašali na osebnost guruja. Ostali so ločeni od njega, čeprav so si v idejnem smislu prizadevali za čim večjo bližino.

V naslednji generaciji učiteljev (z Ramanudžo, Madhvo, Jamunačarjo idr.), ki je sicer ostro nasprotovala Šankarjevi interpretaciji vedске modrosti, se je še ohranil vzorec odnosa med gurujem in učencem, v katerem je ključna naloga guruja razvijanje učenčeve sposobnosti razsojanja. Žal se ta vzorec ni obdržal v kasnejših generacijah. Pravzaprav se je že zelo kmalu po Šankari podoba guruja kot učitelja začela preobrazati v podobo guruja kot čarobnega odrešenika, avtoritete, kateri se mora učenec slepo predajati. Velik pomen so dobili obredi posvečeni guruju: čaščenje njegovih stopal, ustno in telesno izražanje podložnosti ter druge oblike oboževanja, povrh tega pa skrajno zanašanje na neopredeljivo

gurujevo milost. Od skupine do skupine se je to izražalo zelo različno, v vseh pa se je neustavljivo večal prepad med gurujem in učencem – guru je rasel, postajal bog oziroma veliki oče, učenec pa se je pogrezal na raven grešnika ali otroka.

Odnos do guruja je vedno manj temeljil na razumu in vedno bolj na čustvih, s katerimi je bilo lahko manipulirati. Zato so v tem obdobju lažni guruji vznikali kot gobe po dežju, želeč si slave, številnih privrženecv, pozornosti, žensk in denarja. Po 12. st. se je z razmahom šole bhakti (ljubeče vdanosti Bogu) v severni in južni Indiji ta sprememba dokončno utrdila. Za razliko od vedskih pesmi v slavo guruju, ki so bile podobne obrednim molitvam, in upanišadskim verzom spoštovanja, v katerih je bil opisan kot učitelj, ki z baklo znanja razkadi temo nevednosti (še vedno v brezhibnem sanskrtu po vseh poetskih normah), je v šolah bhakti zadostoval čustven izliv bodisi v sanskrtu bodisi v materinem jeziku pesnika. Primeren odnos učenca do učitelja je bil ljubezen v smislu vseprevevajočega čustva in ne trezne, razumne hvaležnosti za dragocene lekcije, ki jih je guru podajal.

Delovanje v skladu s čustvi je postalo bolj cenjeno kot jasno razumevanje učiteljevih navodil o umetnosti življenja. Če je kdo znal priklicati ustrezna čustva (upravičeno ali ne), je s tem v očeh ostalih potrdil, da jasno razume gurujeve lekcije. Racionalizacija je bila približno taka: "Kako bi ga lahko preplavili tako neverjetni občutki, če ne bi v popolnosti razumel njegovih navodil?"

Socialni pritisk je iz stoletja v stoletje rasel in v tradicijo vnašal vedno globlje poteze čaščenja na podlagi sentimenta. Čustva do guruja, Boga in vsega svetega so postala merilo duhovne razvitosti, saj je to narekovalo okolje. Splošni družbeni pojav je, da se v določenem okolju naučimo čutiti, kar naj bi čutili, in razmišljati, kakor naj bi razmišljali. To počnemo nezavedno, da bi nas bližnji sprejemali, da bi občutili pripadnost skupnosti in sploh preživeli. Na pogrebu mnogi ljudje ne jočejo, ker so žalostni zaradi izgube drage osebe, ampak zato, ker se ob takih priložnostih spodobi jokati. V odnosu učenca do učitelja se zgodi nekaj podobnega – učencu ni treba jasno razumeti naukov, da bi lahko bil prevzet s čustvenostjo, ljubeznijo in zavezanostjo učitelju, dovolj je, če ve, da je *treba* tako čustvovati.

Vpliv emocionalnega pristopa k Bogu in guruju je v 16. st. raznesel po vsej Indiji učenjak in mistik Šri Čaitanja, ki velja za božjo inkarnacijo. V njegovi šoli so mnogi dejansko dosegli tako vzvišeno stanje povezanosti z Bogom, da so bili naravno preplavljeni z občutki hvaležnosti, sreče, ljubezni, vzhičenosti, pa tudi žalosti, obupa, potrnosti in nesreče. S temi čustvi ni bilo nič narobe, saj so izvirala iz zavedanja o dejanski duhovni identiteti in neposredne izkušnje. Ključna pri doseganju tega stanja je bila gurujeva pomoč, zato ni nič čudnega, da so ga proglasili za očeta, mater, Boga, ga slavili in bili pripravljeni vse narediti za drobtinico njegove milosti. Tak odnos je bil avtentičen, stvaren in na mestu, ker je temeljil na pristni izkušnji.

Težave so se začele, ko so tisti, ki še niso prišli do te stopnje razvoja in niso imeli neposredne izkušnje, hoteli narediti vtis pred drugimi (ali celo pred

samim sabo), da so že veliko bolj napredni. Na začetku so še vedeli, kje pravzaprav so, a so čutili nepremagljivo potrebo, da se kažejo kot bolj poduhovljeni in če se je okolje odzvalo nekritično, so začeli dejansko verjeti, da so tako napredni. Povprečni ljudje jih niso znali ločiti od dejansko duhovno vzvišenih oseb in so jih enako častili. Ker novopečeni "guruji" niso mogli drugim dati nič duhovno oprijemljivega, temveč le strahospoštovanje vzbujajoče zgodbe in teoretična predavanja brez stvarne podlage, so se bili še toliko bolj prisiljeni skriti za hlinjeno masko "gurujevtva". Za zablode so bili torej enako krivi slepi vodje in slepi privrženci, tako kot so npr. nemški nacizem povzročili skupaj karizmatični Hitler in množica slepo pokornih ljudi. Ta dinamika v skupini je lepo ilustrirana v pravljici *Cesarjeva nova oblačila*.

Poudarjanje izražanja čustev duše kot cilja samospoznavanja je torej delovalo kot dvorezen meč. Dživa Gosvami, velik mistik in filozof iz 17. st., je dokazal, da je pot čustev (bhakti) najlažja pot do Boga, pokazal pa je tudi, da je na njej brez ustreznega vodstva najlažje zaiti. Nauki bhakti so se postopoma prenesli tudi v druge šole ali pa so bili prepoznani kot avtentična izvorna sestavina, ki ji dotlej niso posvečali dovolj pozornosti. Žal se nauki, ki postanejo popularni, hitro odtujijo od svojega bistva in to se je zgodilo tudi s šolo bhakti. Njen vpliv po vsej Indiji, zlasti na severu in vzhodu, je bil izjemno velik in različne sekte so se hitro namnožile. Večina gurujev se je spremenila v socialne figure, le redkokateri med njimi je bil dejansko poduhovljen učitelj, zmožen k samospoznanju popeljati še druge.

Po več stoletjih se je guru izoblikoval v nadnaravno figuro, zavito v tančico božanske mistike in moči. Učenec za duhovni razvoj ni več potreboval svojih sposobnosti, temveč izključno gurujevo milost. Že naklonjen pogled je zadostoval, da učenca povzdigne iz temačnega močvirja tega sveta v višje sfere blaženosti in razsvetljenja. Ni mu bilo treba poglobljati se vase, se učiti, pretehtavati, razmišljati, uporabljati razuma; samo spoznati je moral gurujev vzvišen položaj in razviti neomajno vero vanj ter mu predati svoje bogastvo, telo, um, srce in dušo – vključno s svobodno voljo in neodvisno identiteto. Celo glas vesti je postal manj vreden od volje učitelja. Ni potrebno veliko domišljije, da si predstavljamo možnosti množičnega zavajanja v družbi, kjer je beseda človeka z etiketo "guru" glasnejša od zdrave vesti.

Hitreje, ko je učenec dosegel tako stopnjo "predanosti", za bolj posebnega je veljal in za to je bil vsestransko nagrajen. Zanosen čustven izliv ob prvem srečanju z gurujem je pomenil znamenje fantastičnega duhovnega skoka (seveda po gurujevi milosti). Razumski odnos, pri katerem se predanost guruju razvija postopoma, glede na zaupanje v njegov brezhiben značaj, integriteto in usklajenost z idealom svetosti, je bil potisnjen v ozadje in so ga imeli celo za simptom duhovne šibkosti in nevere. Tako je idealen učenec postal oseba zelo raztegljivega značaja, ki se je odpovedala značilnostim odraslega človeka, še posebej razumnosti in občutku osebne odgovornosti za svoj razvoj. Pristni upanišadski guruji so bili le še redke izjeme. Ljudje duhovnega zorenja niso povezovali s

soočanjem z življenjskimi preizkušnjami, kreativnim izražanjem, ustvarjalnostjo, vzdrževanjem zglednega vedenja; treba se je bilo samo prepustiti starševski figuri, ki je dajala milost, ko so si pridobili njeno naklonjenost. Blagoslovi guruja so učenca magično izstrelili k najvišjim vrhovom transcendence.

Ta trend se je ohranil do danes. Iz hindujske skupnosti se je razširil v vse kotičke sveta. Čeprav je za zunanega opazovalca današnje pozahodnjene Indije tak odnos ljudi do guruja manj očiten, ga razgledan domačin zlahka prepozna. Šudhir Kakar, priznan indijski psihoanalitik in kulturolog, v knjigi *The Analyst and the Mystic* piše: "Videnje guruja kot osebe, od katere bi morali postati odvisni kot dojenček od matere, ni samo priljubljena misel, temveč ideja, globoko zakoreninjena v kulturni psihi hindujcev. Vzbuja kompleksna kulturna hrepenenja, za katera se domneva, da so najboljši del našega duhovnega jaza in ideal hindujske tradicije." Predstava o guruju kot čarovniku, ki lahko povprečneže s svojo paličico odreši vseh tegob, je ljudem zlezla pod kožo.

Treba je omeniti izrazito trčenje indijske miselnosti z zahodno proti koncu 18. st. in v 19. st., ko so se Evropejci lotili bolj sistematičnega pokristjanjevanja. Ključne figure pri tem so bili indologi Sir William Jones, August Wilhelm von Schlegel, Sir Charles Wilkins, Sir Monier Williams, Max Müller in drugi. Ugotovili so, da bodo na množice najlažje vplivali, če spremenijo uveljavljeno interpretacijo Ved, verskih in filozofskih spisov, na katerih temeljita kultura in tradicija Indije. Po proučevanju starih spisov v sanskrtu so uvideli, kaka velikanska moč se skriva v njih. Strah, da bi se religija "primitivnih" temnopoltih Indijcev izkazala za naprednejšo od krščanstva, je bil še kako upravičen. Zato so hoteli spoznati stare spise in jih čimbolj očrtniti, prikazati kot zbirko mitičnih pripovedk in malo vrednih pesnitev. Svoje interpretacije so dejansko prenašali v akademske kroge Indijcev, saj se je večina otrok iz uglednih družin šolala na britanskih univerzah. Potreba po učiteljih sanskrta je bila v Evropi velika, saj je bila Indija velika, bogata dežela – spreobračanje v krščanstvo je bilo torej nuja.

Nove učitelje so vzgajali na univerzah v Nemčiji in Angliji. Med prvimi je bila akademija Sira Charlesa Wilkinsa v začetku 19. st., na kateri je bil sanskrt obvezen predmet. Na oxfordski univerzi je polkovnik Boden uvedel položaj profesorja sanskrta, da bi lahko "širili znanje sanskrta med Angleže, saj bi potem angleški državljani lažje spreobračali Indijce v krščanstvo." Razpisani so bili celo natečaji za najboljši esej, v katerem bi bil ovržen hindujski verski sistem. Kasneje sta Maucalay in Müller močno vplivala na umik sanskrta z učnih programov na indijskih univerzah. Posledice se čutijo še danes, saj je uporaba sanskrta med indijskimi intelektualci praktično zamrla.

Toda po drugi strani so prevodi sanskrtskih spisov prišli v roke radovednim pisateljem in znanstvenikom na Zahodu. Bhagavad-gita, Gospodova pesem, se je udomačila na policah mnogih uglednih raziskovalcev. Vedske ideje so začele pronicati v pesmi, romane, članke, znanstvene disertacije. Nekateri fiziki in psihologi v 19. in 20. st. so poznali Bhagavad-gito, filozofijo Vedante in/ali budistične nauke

(npr. Albert Einstein, Niels Bohr, Nikola Tesla, Carl Jung, če jih omenim le nekaj). Vpliv se je počasi, a zanesljivo širil med množice in se poglobljajal.

V 20. st. je tehnologija močno pozahodnjačila tradicionalno podobo Indije, ki je ekonomsko in duhovno temeljila na preprostem vaškem življenju. Celo Mahatma Gandhi je nasprotoval razvoju velikih mest in industrije. Toda razmah velemest je bil neizogiben; poleg zunanje umazanije je naplavljal tudi miselno nesnago zahoda, čeprav je treba pripomniti, da so vrle ideje zahodnih mislecev blagodejno vplivale na slepo konzervativno družbo, zlasti na mehčanje zavrtih kastnih vzorcev. Vplivi pa so se prenašali tudi v drugo smer – po svetu se je začelo širiti znanje o karmi in reinkarnaciji, rdeči niti hinduizma in budizma. Sledil je prihod gurujev v ZDA in razcvet duhovnega pustolovstva, ki so ga bili deležni tudi člani skupine Beatles – pravzaprav so prav oni v veliki meri prispevali k popularnosti nekaterih gurujev, npr. Šri Maharishi in Bhaktivedante Swamija.

V šestdesetih in sedemdesetih letih so se razvila relativno velika gibanja, v okviru katerih so se pretežno mladi zgrinjali okoli karizmatičnih gurujev. Le redki posebneži so se odpravili v srce Indije ali v Himalajo iskat samotnega mistika, ki bi jim ponudil individualno vodstvo, ne pa zgolj čredni nadzor. Obstajale so tudi neštete druge različice gurujev, ki so glede na svoje razumevanje sebe, učenca in resnice sprejemali nekaj učencev; se posvečali le izbranim; sploh niso sprejemali učencev ter so samo pisali in predavali; poučevali na "astralnem nivoju" itn. Ne glede na guruje pa je bilo pri odnosu učencev do njih prisotnih nekaj skupnih potez.

Skupne značilnosti najdemo tudi v odnosu do guruja v novodobnih gibanjih dvajsetega stoletja:

1. Posameznik pride k učitelju s predsodkom o tem, kaj naj bi guru bil, ki si ga izoblikuje na podlagi knjig, interpretacij njegovih privrženecv, predstave o očetovski figuri, ki prevladuje v njegovem okolju, in drugih vplivov.

2. Eden najočitnejših predsodkov je, da mora guru delovati kot oče, avtoriteta, učenec pa kot nebogljjen otrok, neroda. Učenec ne more prerasti učitelja – ponekod je že sama pomisel na to velik greh.

3. Ponavadi pride učenec k učitelju brez jasne predstave o tem, kaj bi rad od njega dobil. Ve predvsem to, česa bi se rad otesel, pa še to pogosto nejasno.

4. Učenec celotno identiteto določa v odnosu do guruja, kar je v nekaterih skupinah povezano tudi z novim imenom, ki ga guru obredno dodeli. To še dodatno okrepi čustveno vez med njima.

5. Prepričanje o gurujevi izjemnosti vzbudi tudi v učencu občutek superiornosti. Ker je njegov učitelj izjemen, se čuti nadpovprečnega, posebnega, izbranega.

6. Učenec ne sme presojati guruja oz. ga lahko presoja le do določene meje, potem pa ne več. K temu pripomore tudi guru, ki se skriva pod krinko mističnosti in skrivnostnosti.

7. Nekritičnost povzroči slepo vero, slepo sledenje pa ustvarja odlično podlago za duhovno zlorabo, zlasti če voditelj ni kompetenten ali pa če je skupina prevelika, da bi lahko individualno vodil vsakega učenca.

8. Hierarhija v verskih skupinah je navadno piramidalna. Med učencem in učiteljem je veriga "avtoritet", ki veljajo za naprednejše in nekoliko svete, odvisno od staža, položaja in ugleda.

9. Tri faze razvoja učenca v skupinah so naslednje: na začetku je obdobje stiske, iskanja in "odkritja", sledi potapljanje v sistem, močna zaverovanost in zatiranje dvomov, na koncu pa prevladajo obup, zmeda, zamere, jeza in strah, ki ga prisilijo, da se res iskreno obrne na Boga ali pa vero povsem opusti.

Učencu je, še preden spozna učitelja, vcepljeno prepričanje, da je guru mistična, božanska osebnost, ki poseduje transcendentalno zavest in eksistira na povsem drugačni ravni kot navadni ljudje. V nekem smislu je kot Bog (ali celo dejansko velja za Boga oz. je in ni Bog ali kaj podobnega), zato ga je treba vsestransko spoštovati, mu biti vdan in nikakor ne dvomiti o njegovih besedah ali dejanjih. Po njem je treba hrepeneti in si goreče želeli njegove milosti. Vse, kar pride iz njegovih ust ali rok, je absolutno, duhovno, brezmadežno, celo zdravilno. V skupnosti, ki ga obdaja, so dvomi znak duhovne šibkosti in pomanjkanja vere, tudi če so upravičeni. Socialni pritisk k nekakšnemu "pravoverstvu" je izredno velik, neizkušen posameznik pa ga težko prepozna, zato se ne more izogniti posledicam – odnos do guruja stlači v okvir, s katerim mu postrežejo, in ga racionalizira kot absolutnega. Izgubi se v množici učencev in niti ne dobi prave priložnosti, da bi guruja vsestransko spoznal; zanj ostane povečevana figura, ki lepo govori, poje ali piše in o kateri je slišal veliko nenavadnih zgodb. Tako apriorno idealiziranje guruja, pri katerem učenec vse, kar "štrli" iz okvira idealnosti, preprosto odmisli, je prva značilnost odnosa med gurujem in učencem v novodobni duhovnosti.

Kaj pa sledi? Ko se učenec prvič sreča z učiteljem (kar mu seveda neizmerno veliko pomeni), neredko doživi posebna stanja zamaknjenosti (pa ne nujno po zaslugi guruja). Kdor ob prvem srečanju ne doživi nič posebnega, se počuti manjvrednega. Kako se tudi ne bi, ko pa se nespametno izogiba milosti, ki jo drugi dobivajo v izobilju. Razloge za to lahko vidi v različnih osebnih napakah: ponosu, ošabnosti, nevednosti, pohoti ali pa pomanjkanju ponižnosti, ljubezni, pobožnosti, vere ipd. Vzroki za slabe dogodke so vedno v učencu, za dobre pa v učitelju, kajti učitelj je popoln in se ne more zmotiti. Da bi se ta predstava lahko obdržala, objektivna presoja ne sme biti aktivna; tudi če se guru kdaj zmoti, ima učenec vedno pri roki kako opravičilo zanj.

Kasneje se čustvenost še pogloblja, presoja pa izgublja. Več čustev, ko zna učenec pokazati v zvezi z gurujem (tudi če simulira), in bolj dosledno, ko zna ponavljati njegove nauke (tj. besede), za bolj naprednega velja. Spoštuje se žalovanje, ko guruja ni, vzhičenost, ko pride, ponižno služenje, ko je v bližini in spet žalost, ko odide; pozornost privabljajo tisti, ki vedo veliko o guruju, ki so

imeli z njim dosti osebnega stika in ga znajo citirati. To je vzorec, ki se ga nezavedno nalezejo novinci.

Odnos se nadalje pogloblja tako, da se ponižnost spreminja v poniževanje, trud v preobremenjevanje sebe, hlinjenje čustev v depresijo, prepričevanje o lastni nezmožnosti v resnično nesposobnost, zanašanje na guruja v odvisnost od njega. S tem, ko učenec iz guruja naredi boga, iz sebe dela nemočnega otroka. Občutek odvisnosti od guruja in skupine, ki ga obkroža, je sprva "ekstatičen", vendar se po določenem času prelevi v depresijo. Za ohranjanje občutka zanosa je potrebna vedno večja doza "duhovnih" tehnik in prepričevanja, v nekem trenutku pa je meja že previsoko, da bi jo bilo možno vzdrževati. Posameznik vidi rešitev za osebne poraze spet v milosti guruja, po kateri začne hlastati kot žejni v puščavi. Če je ne dobi, krivi sebe, ker je tako nedovzeten zanj, in trpljenje zaradi depresije utaplja v molitvi, samoodrekanju in fanatizmu. Brez mosta med razumom in čustvi je vsako prizadevanje, da odpravi notranje konflikte, obsojeno na neuspeh.

Iz te razlage je razvidno, da posameznik pri duhovnem razvoju ne izhaja iz sebe, temveč iz guruja (ali pri nekaterih kristjanih iz Jezusa, budistih iz Bude oz. nasploh vernikov iz verske figure, ki jo častijo). Prav to je ključna pomota. Pri spoznavanju vsake vede je potreben učitelj in tudi v duhovnosti to drži, toda naučimo se lahko samo tega, kar je v osnovi že v nas kot potencial – to ve vsak športni trener. Duhovni potencial je v vsakomer kot iskra, ki jo zna pristen učitelj tako razpihati, da se najlepše razplameni; z učencem gradi odnos odraslega do odraslega, ne pa očeta do otroka. Učenca spodbuja, da usmerja pozornost nase, ne pa nanj, da se razvija izključno s svojimi močmi in si z njegovimi navodili predvsem pomaga pri ustrezni uporabi osebnih zmožnosti. Guru jasno sporoča učencu, da je ves razvoj odvisen le od njega samega in ne od kogarkoli ali česar koli drugega; torej so tudi rezultati upoštevanja učiteljevih navodil učenčeva odgovornost in so pravzaprav v največji meri odvisni od njegovih lastnih odločitev. Učenec je samostojna oseba, ki ne veruje slepo v guruja, temveč se nanj obrača za razumne nasvete, vodstvo, poučevanje in pomoč.

Čas prinaša spremembe – tudi kar se tiče vloge guruja. Neracionalen, sentimentalen odnos do popolnega, idealnega, brezhibnega učitelja se dandanes zdi marsikomu sumljiv. Vsakdo, ki je količkaj bister, ne more, da ne bi videl tudi gurujevih hib in pomanjkljivosti, saj nobeno človeško bitje ni Bog – vsi smo zmotljivi in umrljivi. Zato "duhovne" skupine z guruji, ki se na tak ali drugačen način postavljajo nad druge, privabijo samo plitve, nekritične posameznike. Leta 1945 jih je Willhelm Reich poimenoval "mali ljudje" in opisal dinamiko v njihovih skupinah. Njegova kritika se nanaša na nacistični režim, dejansko pa razkrinka tudi luknje v marsikaterem današnjem političnem sistemu. Ne le v političnih – tudi v "duhovnih" sistemih.

Guru prihodnosti mogoče ne bo nosil brade in ohlapnih, padajočih oblačil, temveč srajco in suknjič, morda trenerko ali kavbojke, gotovo pa bo dostopen in človeški. Duhovnosti ne bo zavijal v tančice skrivnosti, povzdigoval v oblake,

postavljaj v posmrtnost ali prodajal. Povprečen Jože ali Boštjan bo, le z več znanja, modrosti, izkušenj in uvida v resnico. Poleg tega bo poznal umetnost poučevanja in komunikacije, senzitivnosti in odprtosti. Razgledan bo in izobražen, pa vendar samokritičen in ranljiv. Ker bo v vseh situacijah odličen učenec (tudi v odnosu do učencev), bo izjemno dober učitelj. Ne bo počival na lovorikah, temveč bo še naprej delal na sebi, v skladu z zakonom učitelja Howeya Hendrixa: "Če danes nehaš rasti, jutri nehaš poučevati. Niti osebnost niti metodologija ne moreta nadomestiti tega načela. Ne moreš komunicirati iz vakuuma. Ne moreš prenašati naprej, česar sam nimaš. Če nisi poznavalec nečesa, dejanski poznavalec, tega ne moreš dajati."

Čeprav je duhovnost v današnji družbi neskončno zapletena pisana zmešnjava, dobiva tudi dobro raziskane znanstvene osnove. Zato bodo morali gurui, ki želijo, da bi jih ljudje jemali resno, postati pristni ali pa zamenjati poklic. Jasno, da drugi poklici niso tako donosni in enostavni kot nošenje etikete "guru", a vsaj povzročajo manj škode. Če s stolpnice skoči norček, misleč, da je ptič, se nam za trenutek zasmili in gremo dalje; če pa karizmatični norec prepriča veliko jato kur, da so orli, je zadeva resna. Skupinski "poleti" takih "orlov" so bili v zadnjih štiridesetih letih sicer redki in značilni predvsem za krščanske sekte (poleg tega pa je tu in tam v prepad odfrfotal kakšen posameznik), toda nevarnosti ne velja zanemariti.